

Article Arrival : 23/02/2021

Published : 25.04.2021

Doi Number <http://dx.doi.org/10.26449/sssj.3178>Reference Arslan, M.G. & Dursun, N. (2021). "Gestalt Algı Kuramı'nın Sokak Tipografilerine Etkisi: Büyükçekmece Ve Kadıköy Örneği" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:7, Issue:82; pp:2135-2147

GESTALT ALGI KURAMI'NIN SOKAK TIPOGRAFİLERİNE ETKİSİ: BÜYÜKÇEKMECE VE KADIKÖY ÖRNEĞİ

Street Typographies Of The Gestalt Theory Of Perception Effect: The Case Of Büyükçekmece And Kadıköy

Meryem Gizem ARSLAN

Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Grafik Tasarımı, İstanbul/TÜRKİYE
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2534-9375>

Dr. Öğr. Üyesi Nihat DURSUN

Beykent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarımı, İstanbul/TÜRKİYE
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1155-2949>

ÖZET

Sokak tipografileri, kullanıldıkları mekanla, zeminle ve görsellerle birlikte kolektif bir yapı oluşturmaktadır. Günlük hayatımızda, sokakların hemen her köşesinde karşımıza çıkan tipografik unsurların, dikkatimizi hangi noktalarda çektiği ve onları nasıl anlamlandırdığımız algı ile ilgilidir. Algı, çevreden aldığımız bilgi ve uyarıları zihnimizde tasarlama ve yorumlama becerimizle belirlenmektedir. Yorumlama becerisinde bireyin kişisel deneyimleri ve demografik faktörleri etkindir. Gestalt psikologları algıyı açıklamak için prensipler geliştirmiş, başta psikoloji'nin alanı olan bu prensipler tasarım alanlarında da sıklıkla kullanılmaktadır. Bu nedenle Gestalt Algı Kuramı tasarım ilkeleri ile uyum içindedir. Tipografi ise benzer şekilde kendi içinde ilkeleri olan, yazıyı oluşturan harflerin bu ilkelere göre düzenlendiği iletişim, sanat ve tasarım alanı olarak bilinmektedir. Harfler birleşerek bütünü, kelimeleri oluşturur ve tipografi bu düzenin oluşmasını sağlamaktadır. Görsel iletişimin kent kültürü üzerine etkisi bilinmektedir. Bununla birlikte, kentin sokaklarında yoğun mesaj iletimi gerçekleşmektedir. Bu çalışmada, mesajın iletilmesine yönelik sokak ve tabela tasarımları anlamında, yöntemlerin incelenmesi amaçlanırken, kullanılan yöntemlerinin algı boyutundaki teknik kullanımları irdelenerek tartışmaya açılmaktadır.

Bu makale kapsamında tipografi tasarımlarının sokaklarda nasıl kullanıldığı ve algılandığı, Gestalt Algı Kuramı bağlamında nitel yöntem kullanılarak incelenecektir. Konunun örnekleme İstanbul'un Büyükçekmece ve Kadıköy sokakları olmakla birlikte insanların İstanbul'un sokak tipografilerine olan bakış ve algıları üzerine fikir oluşturmaya yardımcı olup, literatüre katkı sağlamak hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gestalt Algı Kuramı, Sokak Tipografileri, Grafik Tasarım, Büyük çekmece, Kadıköy, Görsel Algı

ABSTRACT

Street typographies create a collective structure with the space, floor and visuals they are used in. It is about the perception where typographic elements that we encounter in almost every corner of the streets in our daily life attract our attention and how we make sense of them. Perception is determined by our ability to conceive and interpret the information and warnings we receive from the environment. The individual's personal experiences and demographic factors are effective in the interpretation skill. Gestalt psychologists have developed principles to explain perception, and these principles, which are the field of psychology, are frequently used in design fields. For this reason, Gestalt Perception Theory is in harmony with the design principles. Typography is similarly known as the field of communication, art and design, which has principles in itself and where the letters that make up the writing are arranged according to these principles. The letters combine to form the whole and the words, and typography provides this order. The effect of visual communication on urban culture is known. However, intense message transmission takes place on the streets of the city. In this study, while it is aimed to examine the methods in terms of street and signage designs for the transmission of the message, the technical uses of the methods used in perception are discussed and discussed.

Within the scope of this article, how typography designs are used and perceived on the streets will be examined using a qualitative method in the context of Gestalt Perception Theory. While the sample of the subject is the streets of Büyükçekmece and Kadıköy in Istanbul, it is aimed to contribute to the literature by helping people to form an opinion on the views and perceptions of Istanbul's street typographies.

Key Words: Gestalt Perception Theory, Street Typographies, Graphic Design, Buyukcekmece, Kadikoy, Visual Perception

1. GİRİŞ

İstanbul, Osmanlı kültürü gibi önemli bir kültüre ev sahipliği yapmış olmakla beraber farklı kültürlerinde iç içe geçtiği, tarihi çok eskilere dayanan bir çok kültürlü kenttir. Farklı kültürlerin mirasının aktarılmasında iletişim dillerinin önemi bilinmektedir. Bu nedenle kültürün korunması ve aktarılmasında dil etkili olmaktadır. Tipografi dilin yazınsal alanda estetize edilirken mesajın da topluma iletilmesinde rol oynamaktadır. Dolayısıyla tipografiyi tasarlamak iletişim ihtiyacı ile bu anlamda benzerdir. Mesajı iletmeyen tipografik değerlerin temel hedefi olduğu bilinmektedir. Sokakların kullanılmasında verilen mesajın doğru ve bilgi aktarma yönüyle de kentin dokusuna, estetik değerlerine de dikkat edilmesi beklenmektedir ancak, sokak tipografileri çeşitli tasarım ve algılama sorunlarını beraberinde getirmektedir. Toplumda günlük hayatın hemen her köşesinde karşımıza çeşitli mesajlar çıkmaktadır. Sokaklarda bu mesaj yoğunluğu mesaj kirliliğine neden olabilmekte algılamayı sorunlu hale getirebilmektedir. Mesajların yoğunluğu ve karmaşası çok kültürlü bir toplumda algılamada farklılıkların oluşmasına neden olabilmektedir. Mesajın iletimine yönelik hatalı yaklaşımlar örneğin; estetik kaygılarla bir tipografi hazırlanırken verilecek mesajın yitirilmesine neden olabilmektedir. Tasarımın oluşturulmasında algılamayı kolaylaştıran ve okunurluğu artıran ilkelerin göz ardı edilmesi, mesajın ayırt edici özelliklerinin zayıflamasına neden olabilmektedir.

Gestalt psikologlarının algının oluşmasına dair çeşitli ilkeler geliştirdikleri bilinmektedir. Bu ilkelerin tasarım alanında kullanılabilir olması, mesajın etkisini artırmaktadır. Bu makalede sokak kültürünün Grafik mesaj karmaşası, Gestalt ilkeleri bağlamında oluşan diller ve yansımalar yönüyle incelenmektedir. Bu amaçla İstanbul'un iki ayrı yakasında bulunan Büyükçekmece ve Kadıköy ilçelerinde, sokaklara yansıyan tipografi, grafik lekeler ve mesajlar dünyası, Gestalt Kuramı bağlamında sokak tipografilerinin incelenip analiz edilerek günlük mesaj sorunun çözülmesi ve literatüre katkıda bulunma hedefi amaçlanmaktadır.

2. TIPOGRAFI KAVRAMI

Tipografinin 1450'li yıllarda matbaanın başlangıcı ile ortaya çıktığı bilinmektedir (Özdemir & Kurt, 2018). Mesajın iletimine yönelik geleneksel bir yöntem olan yazınsal iletişim; kültürel birikimlerin aktarımında önemli görevler üstlenmektedir. Yazının üstlendiği bu görev gelişen teknoloji ile birlikte üretim yöntemlerinde farklılıklar yaşansa da kültürler zenginliklerin sonraki kuşaklara aktarımını sağlamakta önemli görevi olduğu bilinmektedir. Bu anlamda tipografi kavramı mesajın iletiminde McLuhan'ın söylediği gibi mesajı taşıyan bir aygıt görevi görmektedir (McLuhan, Fiore, & Agel, 1967). Bu anlamda tipografinin tanımını yapmak, belli bir çerçeve ile sınırlamak doğru bir yaklaşım olmamakla birlikte dar kalıplara sokmak anlamına geldiğini söylemek gerekmektedir. Yazının üstlendiği görevlerin değişkenliği, mesajın iletilmesi ile ilgili farklı yaklaşımlara neden olabilmektedir. Mesaj iletilirken oluşturulan formlar, okuyucu tarafından farklı şekillerde yorumlanabilmektedir. Yorumlamalara engel olup mesajın yalın algılanmasını sağlamak Grafik tasarımın temel görevidir. Bu manada sözcüklerin dizilimini yönetmek gerekmektedir. Sözcüklerin kendi başlarına anlamlara sahip olduğunu ve dizimlerinin yeni formlar oluşturabildiği tespiti önemlidir (Metin, 2008: 1).

Teknik yöntemlere bakıldığında Gutenberg'in Çin'den esinlendiği yüksek rölyef tahta kalıplar tipografinin gelişiminde etkili olmuş ancak tekrar kullanılabilen metalden kabartma harflerin kullanımı kadar çığır açıcı olmadığı bilinmektedir. Kurşun alaşımlarla oluşturulan dökme harflerin yer değiştirme yeteneği baskı teknolojisine esneklik kazandırarak, üretim hızını artırırken, boya teknolojisi anlamında da yeni teknikler kullanılmasına olanak sağlamaktadır (Becer, 2010: 92). Matbaanın kullanılması bilginin paylaşılmasına yönelik devrim niteliğinde bir gelişmedir. Bununla birlikte yazının gelişme sürecine bakıldığında matbaadan önce kullanılan ilkel baskı yöntemlerinde daha çok kullanılan yazı karakterleri Black Letter ve Gotik gibi yazı karakterleri olduğu görülmektedir. Keskin hatlara sahip bu yazılar dikey çizgilerle sahip. 14 ve 15. Yüzyıl da daha geniş ve yuvarlak formu olan "Hümanist" yazı karakteri (Ari, 2016) ise Rönesans ile birlikte yoğun kullanılmaya başlanmaktadır. Matbaalarda hazırlanan yazılarda kaligrafinin estetik formlarından yararlanılarak, el yazısının inceliklerinden kopmadan baskı yapıldığı görülmektedir. Bu sebeple abartılı ve büyük harfler kullanıldığı görülmektedir. Kitap sayfalarında süslenecik alanlar boş bırakılmaktadır (Metin, 2008: 1). İlk dönem baskı teknolojilerinin gelişim süreci modern yazı tasarımının da temellerini oluşturarak, yazı sanatına katkı sağlamaktadır. Bu anlamda tipografinin yazı sanatı ile doğrudan ilişkili olduğu ancak yazının var olan formların seçilmesi ve kullanılmasıyla oluştuğunu belirtmek gerekir. Başka bir deyişle yazı formu, varlığını başka bir yazının devriminden almaktadır. Yazının ve tipografinin gelişim süreçlerine bakıldığında, ilk tipografik eserin Johannes Gutenberg'in bastığı "kitab-ı mukaddes" olduğu görülmektedir. Bu eserde Gotik yazı (textura) karakteri kullanıldığı

bilinmektedir (Yeşilyurt, 1989: 1).

2.1. Sokak Tipografisi ve Algı

Tipografinin, geleneksel ızgara sistemleri ve ölçülere bağlı kalmadan dış mekan ve sokaklarda özgürce kullanılarak kendine özgü anlatım dilini bulduğu söylenebilmektedir. Mecra olarak kullanılan yaşam alanları görsel öğelerle bir bütün olarak var olurken, bu bağlamda yazı, mekanıyla ve mekanın atmosferiyle bütünleşmektedir. (Taşçıoğlu, 2009: 117) Sokakları, mesajın geniş kitlelerle buluşmasını sağlaması açısından değerli mecralar olarak nitelemek isabetli bir tespittir. Sokakları mecra olarak kullanan ifade etme biçimleri, mesajı aktarmak için çeşitli yüzeyler kullanırken mekanın da hiç yabancı olmadığına gösteren rahat tasarımlar yapmaktadırlar (Taşçıoğlu, 2009: 92). Toplumsal ifade etme biçimlerini yanı sıra, reklama olan gereksinim ve gelişen teknolojiler ile tipografi kullanımını yoğunlukla kullanılmaktadır. Sadece basılı grafik ürünlerde değil sokak ve tabelalarında sıklıkla karşımıza çıkmaktadır (Kızılsağak, 2014: 64). Yazı için kullanılan ölçümler “göz” karar ile olabilmektedir. Optik yanılsamaların giderilmesi gibi durumlarda sıklıkla müdahaleler yapılabilmektedir. Bu sebeple “görsel algı” yöntemleri çerçevesinde tipografik unsurların, optik dengeye göre kurgulanması mesajın iletilmesinde önemli görülmektedir. Matematiksel ölçülebilir ızgaralama kuralları sıklıkla kullanılmasına rağmen, sanatçının müdahaleleri ile optik sorunlar ortadan kaldırılarak veya yanılsamalar giderilerek mesajın iletimi sağlanabilmektedir. Harf değerlerini oluştururken optik yanılsamalara dair müdahaleler aynı oranda formun deforme edilmesiyle kullanılmaktadır. Optik yanılsamalar sebebiyle örneğin; dikey ve yatay dikdörtgenler karşılaştırıldığında birbirlerine eşit olsalar bile dikeyler daha ince algılanabilmektedirler. Yatay dikdörtgen daha kalın görüldüğünden harflerin yatay çizgilerini daha ince yapmak gerekebilmektedir. Bu tür müdahalelerle göz iki değeri de eşit görmeye başlamaktadır. Bu durum optik yanılsamalardan kaynaklanan bir gerçektir. (Yeşilyurt, 1989: 5)

Enformasyonla toplanan verinin zihinde şekillenmesi algı kavramı ile açıklanabilmektedir (Arnheim, 2009). Algı kavramının kökeni Latince “capere” kelimesinden gelmektedir. Bu kelimenin anlamı “almak”tır. Enformasyon toplanırken duyusalların ve ayırt edicilerin önemi büyüktür bu anlamda, algının oluşmasında kişisel özellikler ve tecrübeler rol oynamaktadır. Kişinin eğitim seviyesi, yaşı, yetiştiği coğrafya ve kültür bakımından benzersiz olması algılamada kişiden kişiye değişen farklı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca bu farklılık bireye has olmakla kalmadığı gibi, aynı nesne de farklı çağrışımlar uyandırabilmektedir (Yanık, 2019). Bu anlamda bakmak veya görmek çeşitli uyaranlar arasından seçim yapılmasını sağlamak anlamına gelmektedir. Bu yönüyle bakıldığında ayırt edicilerden bahsetmek gerekmektedir. Görme eylemi fizyolojik olarak gözün retina tabakasında oluşumunun yanı sıra, nesnelere nasıl gördüğümüzle yani düşünce, inanç ve onlara bakış açımızın şekillenmesiyle de oluşmaktadır. Gördüklerimizi ve düşündüklerimizi bütünüyle ifade edebilmek zordur. Çünkü onları karşılayan kelime dağarcığımız dünya üzerinde sınırlıdır. Ancak görüş alanımız gördüklerimizle sınırlı kalmaz. Aynı zamanda kendimizin de görülebileceğini bilmekte ve etrafımızdaki nesnelere ne kadar uzak ya da yakın olduğumuzu algılayabilmekteyiz (Berger, 2013: 7). Görme eylemi sonucunda bu eylemden farklı olarak görsel algı oluşmaktadır. Görsel algı, gözdeki alıcı hücrelerle dış çevreden alınan verilerin beyinde yorumlanmasının bir sonucudur. Bu yorum kişinin kültürü, deneyimi, bilgi birikimi ve gelecek beklentileriyle şekillenmektedir. İnsanlar en çok görme yoluyla algılar. Görme süreci içerisinde gördüklerimiz arasından farkındalığımızı belirler, dikkatimizi vereceğimiz noktaları seçer ve bazılarını eleriz. (Alpan, 2008: 83)

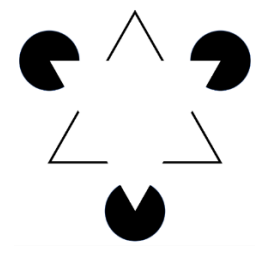
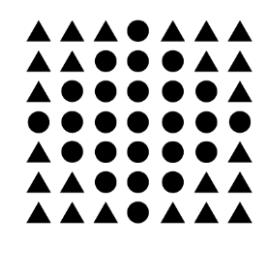
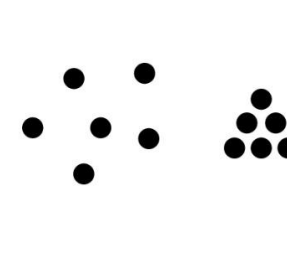
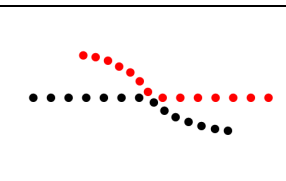
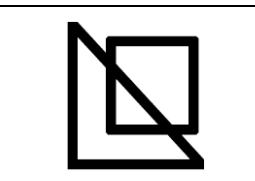
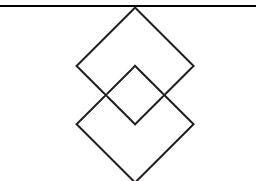
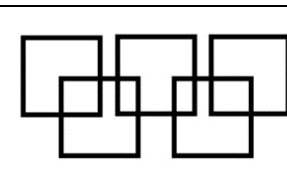
3. GESTALT ALGI KURAMI VE İLKELERİ

Gestalt Algı Kuramı, algı ve algısal örgütlemeyi açıklamak için Max Wertheimer, Wolfgang Köhler, Kurt Koffka ve Christian Von Ehrenfels başta olmak üzere Alman ve Avustralyalı psikologların oluşturduğu bir kuramdan hareket etmektedir. Okumanın nasıl gerçekleştiği ve beynin gördüklerini düzenleyerek onları gruplara nasıl ayırdığı hakkında fikir edinebilmek bu kuram sayesinde olanaklı hale gelmektedir. Sadece psikolojiye özgü olmayan kuram, aynı zamanda tasarım alanında da çok sık kullanılmaktadır. Sosyoloji ve fizyolojinin de konularından biri olarak bilinmektedir, bununla birlikte tasarımı oluşturan prensiplerin, Gestalt prensipleriyle uyum içinde olduğunu belirtmek gerekmektedir. Algının parçaların bütünüyle oluştuğu, böylelikle her bir parçanın kendine özgü bir anlam taşıırken, bütünü oluşturan parça ile birebir özellikleri taşımadığı söylenmektedir. Bütünü oluşturan parçalar ise ancak dikkat kesildiğimizde algı eşliğimizi geçmektedir. Bu fikir bir sinemada film izlerken izleyicinin tüm filmden çıkardığı anlamın, filmin her bir karesinden çıkardığı anlamla farklı olması ile örneklenebilir. Bir metnin tamamı da metni oluşturan

kelimelerden farklı olmaktadır (Yanık, 2019: 30). Gestalt psikologları, çevreden ve deneyimlerden alınan çeşitli duyuları anlamlandırmada beynimizin onları düzen ve örgütlenme içerisine alıp değerlendirdiğini fark etmiştir. Algıda rol oynayan koşulları ve ilişkileri sağlayanın neler olduğu üzerine ilkeler ortaya çıkarmışlardır. (Çağlayan, 2014: 164)

Sokaklarda kullanılan tabela ve grafik lekelerdeki analize geçmeden önce, Gestalt algı ilkelerine bakmak gerekir. Algılamanın örgütlenmesinde şekil - zemin ile ilişkili olsa da aynı anda ikisini görmek mümkün olmamakla birlikte bakış açısına göre şekil bazen zemin olarak, zemin ise şekil olarak algılanabilmektedir. Şekil, dikkati toplayan unsurken zemin farkındalık alanından uzaklaşan ve elenen bir unsur olabilmektedir. Zemin şeklin içerisinde bulunan bir çerçeve olarak düşünülürse duvarda asılı bir tablo şekil, duvar ise zemin olarak görülmektedir. İki renkli bir resimde şekil ve zemin farklı anlamlar sunabilmektedir. Gestalt psikolojisi bu durumu diğer bir deyişle şekil ve zemini yapısal olarak bir bütün olarak kabul ederken, birlikte algılandıklarını savunmaktadır (Şekil 1). Zemin olmadan şekil, şekil olmadan zemin algılanmamaktadır (Erdal, 2006: 17) İki unsur arasında ayırım yapmak bazen çok zor olabilir. Askerlerin kamuflaj giysileri bu amaçla, şekil ve zemini ayıramama durumuyla ilişkili olarak yapılmaktadır (Yanık, 2019: 88).

Tablo 1: Gestal Algı Kuramı İlkeleri

			
<p>Şekil 1: Şekil-Zemin ilkesi Kaynak: www.mozartcultures.com/wp-content/uploads/2019/09/FigureNGround.png</p>	<p>Şekil 2: Tamamlama ilkesi Kaynak: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/55/Kanizsa_triangle.svg</p>	<p>Şekil 3: Benzerlik ilkesi / <i>Similarity</i> Kaynak: https://miro.medium.com/max/486/1*xFcLJWj-ouWJI2Bt0JpuNQ.png</p>	<p>Şekil 4: Yakınlık ilkesi / <i>Proximity</i> Kaynak: http://fisiltimsi.com/wp-content/uploads/2020/05/alg%C4%B1da-se%C3%A7icilik-2.jpg</p>
			
<p>Şekil 5: Devamlılık ilkesi / <i>Continuity</i> Kaynak: https://miesofficial.com/blog/wp-content/uploads/2020/08/devamlilik-ilkesi.png</p>	<p>Şekil 6: Basitlik ilkesi / <i>Simplicity</i> Kaynak: https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTycK-MA313OUDjEN74oi4J3RiL5qLvPEQmdA&usqp=CAU</p>	<p>Şekil 7: Simetri ilkesi Kaynak: https://happybeansdesign.com/wp-content/uploads/2019/10/symmetry-689x1024.png</p>	<p>Şekil 8: Pragnanz ilkesi Kaynak: https://www.babilkuyusu.com/ux/gestalt-ilkeleri/pragnanz-ilkesi/pragnanz-ilkesi.png</p>

İnsanın algılamasında tamamlamaya olan eğilim boşlukları doldurmayı sağlamaktadır. Bu sebeple eksik bırakılan bir şekil zihin tarafından tamamlanabilmektedir. Bu yönüyle Gestalt tamamlama ilkesinden söz edebilmek gerekmektedir (Şekil 2). Parçaların dizilimi değiştiğinde anlam değişebilmektedir. Örneğin müzik alanında notaların farklı dizilimleri bütün melodiyi ve dolayısıyla melodinin taşıdığı anlamı değiştirmektedir. Bu durumda birbirinden ayrı ve bağımsız parçalar bütünü anlamına olanak tanımaktadır bu nedenle parçanın bütününe odaklanıldığını söylemek gerekmektedir (Erdal, 2006: 20).

Öğelerin renk, şekil, doku, yön ve yakınlık bakımından birbirine benzerlik gösterebileceğini ve benzer öğeleri zihnimizde gruplamaya olan eğilimimizi Gestalt'ın benzerlik ilkesi ile açıklamak gerekmektedir. Böylelikle benzer olmayan öğeler de ayrışmakta ve benzer öğelerin birbirine ait görünmesini sağlamaktadır (Şekil 3). Birbirine uzamsal olarak yakın öğeler bir bütün olarak organize ve grup olarak, birbirlerinden uzak öğeler ise ayrı algılanmaktadır. Bu örgütlenme yasası metnin okunurluğuna etki etmektedir. Bir metin iki sütuna bölündüğünde araya farklı boyut ve aralıklarda başka bir metnin gelmesiyle okunurluluk bozulur ve yakınlık ilkesi (Şekil 4) ihlal edilmiş olmaktadır. Bu sebeple metin tek bir sütun halinde verilirken, farklı olan metin uzağa yerleştirilerek ve araya girecek her boşluk dikkate alınarak hareket edilmektedir (Graham, 2008: 6).

“Aynı yönde giden noktalar, çizgiler, vb. birimler birlikte gruplanarak algılanma eğilimindedir. Birbirinden kopuk bir şekilde bir doğru üzerinde uzanan objeler sürekli bir doğru gibi, açık ve kırılmış figürler tamamlanmış ve kapalı bir figür gibi görülür ve algılanır.” (Erdal, 2006: 23) Fultz’a göre “Devam, gözün görsel alandan türetilen yönü takip etme içgüdüsel eylemidir.” (Akt.: Chang, Dooley ve Tuovinen, 2002: 2) Belli bir yönde devamlılığı ya da sürekliliği olan görsel (Şekil 5) öğeye devamlılık ilkesi ile ifade edilmektedir (Şekil 5). Diğer taraftan insan beyni figürleri basitleştirerek bir denge oluşturma eğilimindedir. Oluşturulan bu yeni ve sade biçimin (Şekil 6) algılanması basitlik ilkesine göre gerçekleşmektedir (Erdal, 2006: 23). Bununla birlikte doğada denge ve simetri unsurları, gözlemlenebilecek her alanda görülebilmektedir (Kaplan, 2003: 55). Bu gözlem simetrik biçimlerin (Şekil 7) asimetric biçimlere göre algılanmasının kolay olması ile sonuçlanmaktadır (İnceoğlu, 2010: 103). Gestalt'ın pragnanz ilkesi ise tüm ilkeleri kapsayan genel bir ilkedir. Kelime olarak “iyilik” anlamına gelmekte ve beynin karmaşık bilgileri basite indirgeme yoluyla algıladığını açıklamaktadır. Görülenlerin en basit halleriyle düşünülüp yorumlanmasını temel almaktadır (Alpan, 2008: 89).

4. GESTALT ALGI KURAMI'NIN SOKAK TİPOGRAFİLERİNDE KULLANIM ANALİZİ

Gestalt algı kuramı ve ilkeleri bağlamında, İstanbul Büyükçekmece ve Kadıköy ilçelerinde kullanılan tabela yazı ve tipografilerinde, nitel yöntem ve tarama yöntemiyle yapılan literatür araştırması sonucu elde edilen veriler ışığında, bazı örnekler Gestalt Algı Kuramı ilkelerinin sokak tipografilerindeki etkisi değerlendirilerek bulgulara ulaşılmaktadır.

4.1. Büyükçekmece Sokak Tipografileri Analizi

Şekil 9: Büyükçekmece, Cafe Ada, İstanbul.

Kaynak: Yazarın kendi çektiği fotoğraf. 22 Kasım 2020.

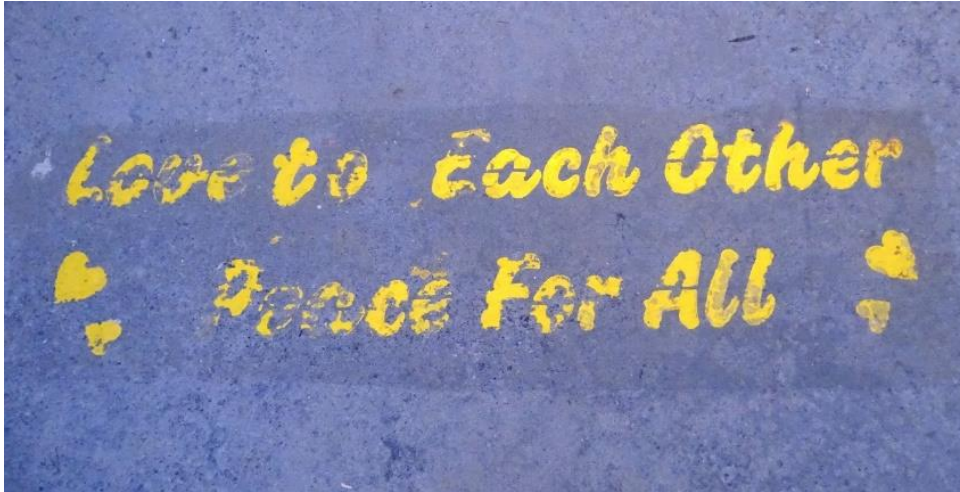
Büyükçekmece sahilinden *Cafe Ada* örneğinde; tipografi tasarımını şekil-zemin ilişkisine göre siyah rengi zemin, sarı yazıyı ise şekil olarak algılamaktayız. Miniskül “a” harflerinde benzerlik ilkesine uyulmaktadır. Harf ve figürlerde kesik bırakılan çizgiler, yazıda birbirini tamamıyormuş gibi görünmektedir ve bir bütünlük oluşturmaktadır. Fincan figürü ile “cafe” yazısına birleşik tasarlanmış, devamlılık sağlanmıştır. Her iki ögenin ayrı olduğunu bilinmekle birlikte figür ile yazı artık bir bütündür. Ayrıca “ada” yazısı çok yakınına konumlandırılarak Gestalt’ın yakınlık ilkesine göre organize edilerek gruplanmıştır. Karmaşık yazı karakterlerinin ve figürlerin bütünleşerek lekesel bir değer taşıdığını ve yazıyı basitleştirerek sadece şekle odaklanıldığını görülmektedir. Asimetrik öğeler dikkati çektiğinden simetri ilkesi ile uyuşmadığı gözlemlenmektedir.

Şekil 10: Büyükçekmece Sahil Geppetto, İstanbul.

Kaynak: Yazarın kendi çektiği fotoğraf. 22 Kasım 2020.

Siyah zemin üzerine tipografi tasarımı olan “Geppetto” yazısını şekil olarak algılamaktadır. Zemin şekli görmeyi sağlar. Rengin kontrastı oluşturmasıyla okunurluk sağlamaktadır. Yazıda kullanılan parlak metalik malzeme, zeminin mat malzemesiyle benzeşmediği için ikisini ayrı gruplanmaktadır. Yazı karakterlerinin “g,p,t” harflerinde keskin serifli olması ve aynı açıda kesilmesi, benzerlik ilkesiyle birbirleriyle ilişkili görülmektedir. Miniskül “t” harfinde olduğu gibi bu harfin dikey ve yatay çizginin bileşiminden oluştuğunu anlaşılmaktadır ancak onun bileşimi bir bütün olarak algılanmaktadır. Bu durum devamlılık ilkesiyle açıklanmaktadır.

Şekil 11: Büyükçekmece Kültürpark Sevgi Yolu, İstanbul.

Kaynak: Yazarın kendi çektiği fotoğraf. 15 Kasım 2020.

Büyükçekmece Kültür Park içerisinde “Sevgi Yolu” ismindeki yolun girişinde zeminde bulunan bu yazı zamanla insanların üzerinde yürümesi sonucu aşınmıştır. Tamamlama ilkesine göre aşınan yazıda kaybolmakta olan harfleri, eksikliklere rağmen halen tam olarak okuyabilmekteyiz. Çünkü harflerin anatomik değerleri bilindiği için göz o şekli tamamlamaktadır. Kelime aralarındaki espaslar “Love to Each

Other Peace For All” yazısında kelimelerin ayrılmasında ve ayrı olarak gruplanmasını sağlamaktadır. Birbirlerinden tamamen uzak olmayan bu yapı iki satır halinde bir bütündür. Asfalt zemindir ve yazı ile birlikte sarı kalpler şekil olarak algılanmaktadır. Harflerin hepsinde aynı sarı rengin kullanılması ve tekrarlayan “e,a,o,c” gibi harfler benzerlik ilkesine uygun görülmektedir.

Şekil 12: Büyükçekmece, *The Simpsons*, İstanbul.

Kaynak: Yazarın kendi çektiği fotoğraf. 29 Kasım 2020.

Şekil - zemin ilkesine göre sarı yazılar şekil, siyah arkaplan zemin olarak algılanmaktadır. Serifsiz yumuşak bir yazı karakteri kullanılmıştır. “H,E” harflerinin yatay bağlantıları harfin dışına taşırılmıştır ve göz bu çizgiyi takip ederek devamlılık ilkesini gerçekleştirmiş olmaktadır. Dikey, yatay ve çapraz çizgilerin bileşiminden oluşmuş harfler kendi içlerinde kesiştiği için devamlılığı sağlamaktadır. “The” ve “Simpsons” yazıları yakınlık ilkesine göre iki gruptan oluşmaktadır. Çünkü satır aralıkları espaslardan geniş tutulmuş ve kelime gruplarını birbirinden uzaklaştırmıştır. Bütüne bakıldığında bu iki grubu sarı lekeler olarak basitleştirebilmek mümkündür. Harflerin tamamı sarı renkli olduğundan benzerlik ilkesine göre birbirlerine ait olduklarını göstermektedir. Ayrıca arka planın dışında kalan sarı dik sütunlar her ne kadar şeklin dışında kalmış olsalar da renk bakımından bu aitliği sürdürmektedir. Tipografi simetri ilkesiyle uyuşmamaktadır. Harflerin anatomik yapısında deformeler yapılmıştır ve asimetric görünümde dir. Bütüne bakıldığında arkaplanın simetrik olduğunu söyleyebilmek olanaklıdır. Tamamlama ilkesine göre “O” ve “P” harfleri başta olmak üzere harflerin iç ve dış boşlukları da algılanmaktadır. Göz “M” harfinin üst dış boşluğundaki ters üçgen ile iç boşluğundaki zikzağı geometrik olarak tamamlamaktadır.

Şekil 13: Büyükçekmece, *Chaplin*, İstanbul.

Kaynak: Yazarın kendi çektiği fotoğraf. 29 Kasım 2020.

Gestalt kuramına göre siyah arkaplan zemin, yazı ise şekil olarak algılanmaktadır. Chaplin ikonu “Chaplin” yazısından biraz uzağa konumlandırıldığı için yakınlık ilkesine göre yazıdan ayrı gruplanmaktadır. Yazının ve ikonun aynı renk olması ise onları bir grup olarak algılamayı sağlamaktadır. Serifsiz olması bakımından tüm harfler benzer, “A” harfi dışında tüm harfler taban hattına 90 derece inmektedir. “A” harfinin açılı duran sol dikey çizgisi ile aynı düzlemde devam eden baston formunun bir bütün olarak algılanması tamamlama ilkesi ile sağlanmaktadır.

Şekil 14: Büyükçekmece, *Lax Cafe Lounge*, İstanbul.

Kaynak: Yazarın kendi çektiği fotoğraf. 29 Kasım 2020.

Beyaz yazı şekil, şeritli siyah arkaplan ise zemin olarak algılanmaktadır. “LAX” yazısı serifli yazı karakteriyle ve büyük puntolu olduğu görülmektedir. “CAFE LOUNGE” ise ondan daha küçük puntolu ve serifsiz olduğu tespit edilmektedir. Bu sebeple benzerlik ilkesine göre iki gruba ayrıldıklarını söyleyebilmek gerekmektedir. Gestalt’ın yakınlık ilkesine göre “LAX” yazısının espası yoktur, harfler birbirine çok yaklaştırılmıştır. Basitlik ilkesine göre bütüne bakıldığında tipografinin oluşturduğu dış sınırlardaki form, arka plandaki dikdörtgenle aynı formu yansıtmaktadır. Beyaz ve siyah renklerin kontrastlığı yazının bordürlerinde kırmızı ışık yansımaları ve tipografinin zeminden yükseltilmesi şekil algısını güçlendirmektedir. Renkler de zemin ve şekli benzerlik ilkesine göre iki grup olarak algılatmaktadır. Birbirlerine ait olmamalarına rağmen tamamlama ilkesine göre pozitif ve negatif alanların gözle tamamlanarak bir arada görülmesi sağlanmaktadır.

4.2. Kadıköy Sokak Tipografileri Analizi

Şekil 15: Kadıköy *Tattoo Studio*, İstanbul.

Kaynak: Yazarın kendi çektiği fotoğraf. 27 Kasım 2020.

Kadıköy Ali Suavi sokakta bulunan örnekte; üst bölüm incelendiğinde şekil ve zemin karmaşası bulunmakla birlikte, beyaz kurdele siyah zemin üzerinde şekil olarak algılanmaktadır. Siyah harflerin arkasında bulunan dikdörtgen farklı renkler de zemin olarak algılanmaktadır. Dikdörtgen formlar beyaz zemin üzerinde şekil olarak algılanmaktadır. Kırmızı zeminli “B,A” harfleri, mavi zeminli “O,R” harfleri ve yeşil zeminli “X,T” harfleri renklerine göre benzerlik göstererek gruplanmaktadır. Bununla birlikte “box” kelimesi iki kez tekrar ettiği için benzerlik ilkesini sağladığı görülmektedir. “TATTOO” yazısında harflerin gövdelerindeki üçgen çıkıntılarının tüm harflerde görülmesiyle devamlılık ilkesiyle uyduğu görülmektedir. “T” ve “A” harflerinin üst bölümü ortadan bölündüğü için benzerlik göstermekle birlikte, harf tekrarları benzer öğeleri gruplamaya yönelik algıyı sağlamakta olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 16: Kadıköy Gift & Cafe, İstanbul.

Kaynak: Yazarın kendi çektiği fotoğraf. 27 Kasım 2020.

Kadıköy’ün Ali Suavi adlı sokağında “DEFİNE” (Şekil 16) yazısının altında bir apartman ismini, hemen sol yanında numarasını ve sağında diş hekimi tabelasını görülmektedir. “DEFİNE gift” yazısının zemini kahverengi, yazısı ise yine şekil olarak algılanmaktadır. “D” harfindeki sarı renk “İ” harfinin noktasında ve “Gift” yazısının tamamında görüldüğü için benzerlik ilkesine göre beyaz olan diğer harflerden ayrı olarak gruplanmaktadır. “N” harfinin sivri köşeli üst ve alt bölümleri optik olarak diğer harflerden uzun görünmesine neden olmaktadır. “İ” harfinin noktası kıvrımlı bir yapıda bu uzun harfin yanında küçük algılanır. Çok dikkatli bakıldığında bu kıvrımlı noktanın “D” harfinin kesik olan üst bölümünde tekrar ettiği görülmektedir ve benzerlik ilkesiyle ilişkili olduğu tespit edilmektedir.

Şekil 17: Kadıköy Maide, İstanbul.

Kaynak: Yazarın kendi çektiği fotoğraf. 22 Kasım 2020.

Tipografide kullanılan rengin zemin rengine çok yakın olduğu görülmektedir. Bu sebeple şekil algısını destekleyen olgu; yazının yükseltilecek, ışığın etkisiyle zeminde gölgesinin oluşmasıyla gerçekleşmektedir. Böylelikle şekil ile zemini ayırt etmek kolaylaşmaktadır. “Maide” yazısındaki “M” harfi majiskül, kaligrafi değeri olarak kullanılmış ve yazı karakterinin diğer harflerinden farklı olduğu anlaşılmaktadır. Yakınlık ilkesine göre tüm harfler eşit aralıktadır fakat “M” harfinin kuyruğunun iç kısmı başka bir zemin ve şekille yaklaştırılmaktadır. Siyahın zemin, kırmızı yazının ise şekil olarak algılandığı bu yazı, uzaktan okuyamayacak kadar küçük bir detay olarak görülmektedir. Maide yazısında miniskül M,e ve i harfinin noktasında kullanılan veya arta kalan kırmızı renk görülmektedir. Benzerlik ilkesine göre gruplaşmaya yakın olmasına rağmen algılanması oldukça güçtür. Yazı karakterinin tamamında aynı açılardaki kesikler ile “a” ve “d” harflerinin iç boşluklarının aynı olması bakımından benzerlik ilkesiyle bağdaştırmak mümkündür.

Şekil 18: Kadıköy, MI&SO, İstanbul.

Kaynak: Yazarın kendi çektiği fotoğraf. 22 Kasım 2020.

“Mİ” ve “SO” harflerinin şeritlerle bölünmesi harflerde kesintiye neden olsa da Gestalt’ın tamamlama ilkesine uygun olarak harfler bütün olarak algılanıp okunabilmektedir. “İ” harfinin oluşması ise yapılan bu tipografik oyun ile sağlanmaktadır. Aynı zamanda bu kesik çizgiler kendi aralarında tamamlanmakta ve paralel çizgiler olarak algılanmaktadır. Bu paralellik seçici algı eşliğindeyken devamlılık etkisi vermekte, gözün kesikler üzerinde ve dolayısıyla harfler üzerinde de ilerlemesini sağlanmaktadır. “S” ve “O” harfinde alt ve üst kesintinin paralel bir düzlem oluşturması buna örnek gösterilebilir. Yakınlık ilkesine göre “Mİ” bir grup, “SO” ikinci grup ve aradaki “&” sembolü üçüncü grup olarak ifade edilmektedir. Üç grup görülmesinin nedeni “&” sembolünün puntosunun küçük olması ile üstte boşluğun yarattığı hecelerin birbirinden uzak algılanma sorunudur. Şekil-zemin ilkesine göre zeminde yine sıklıkla görüldüğü gibi siyah renk kullanılmakta, beyaz yazı ise şekil olarak görülmektedir. Serifsiz yazı karakteri kullanılan bu tabela çalışmasında en sağ üst köşede tescilli marka işareti görülmektedir. Basitlik ilkesine göre; bütüne bakıldığında bu işaret, üzerindeki şekli görmeden önce nokta olarak algılanmaktadır. Gestalt kuramına göre tipografideki tüm bu parçaların geometrik formlardan oluşmuş ayrı parçalar olması, ayrı anlamları barındırması bakımından dikkat çekicidir. “M,S,O” harflerinin hepsi simetrik olduğu için kolay algılanmakta, “İ” harfi ile “&” sembolü ise asimetrik olduğu için algılanması diğer harflere göre daha güçtür.

Şekil 19: Kadıköy, LAPITSA, İstanbul.

Kaynak: Yazarın kendi çektiği fotoğraf. 22 Kasım 2020.

Mavi arkaplan zemini oluştururken üzerindeki yazı, sembol ve çizgiler şekli oluşturmaktadır. Yakınlık ilkesine göre pizza sembolü yazıya uzak konumlandırılmıştır. Dolayısıyla ayrı gruplar olarak algılanmaktadır. Ortada bulunan dikey çizgi bu iki grup arasındaki ayrımı göstermektedir. Yatay çizgiler ise bu ayrımın her iki yanından kesikli olsa da tamamlama ilkesi ile dikdörtgen formu bütün olarak algılamaya engel değildir. “LA” ve “PITSA” serifsiz fontla ve farklı puntolarda yazılmıştır. Benzerlik ilkesine göre aynı büyüklükte yazıları bir grup olarak algılanmasından hareketle iki grup bulunmaktadır. Tüm tipografik öğeler ve içindekiler dikdörtgen formun içindeki şekiller olarak basitlik ilkesine indirgenebilir. Ancak algı soldaki pizza sembolü ile tipografi arasında kalabilmektedir. Dikdörtgeni oluşturan yatay çizgilerin devamlılık gösterdiği noktalar bütünde tamamlanma ilkesiyle ilişkilidir. Bütüne bakıldığında simetrik olma durumu, dikdörtgen çerçevenin kendi başına edindiği bir nitelik olarak görülmektedir. İçerisindeki öğelerden “A, I, T, S” gibi bazı harfler simetrik olmasına karşın bütün olarak simetrik olmadığı anlaşılmaktadır.

Şekil 20: Kadıköy, Hacibayram, İstanbul.

Kaynak: Yazarın kendi çektiği fotoğraf. 22 Kasım 2020.

Gestalt'ın şekil-zemin ilkesine göre açık pembe renkli yazı şekil, beyaz arkaplan zemin olarak algılanmaktadır. Yazı karakteri serifsizdir ve tamamı miniskül harflerden oluşmaktadır. Benzerlik ilkesine göre aynı renge sahip harfler birbirleriyle ilişkili olarak algılanacaktır. Aynı zamanda “a” harfleri tekrar ettiği için de benzerlik bulunmaktadır. Tipografide “h,y,r” harflerinin farklı noktalardan kuyruklu olduğu görülmektedir. Kuyruklu tüm harfler, miniskül “a” harfinin geometrik olan dairesel yapısına uygun olarak uzatılarak çevrelendiği anlaşılmaktadır. Devamlılık ilkesine göre algı bu çeyrek daireyi açık bir şekil olduğu için kapatmaya eğilimlidir. Kelimedeki harflerin arasındaki boşluklar eşit görünmektedir. Yakınlık ilkesine göre bir arada gruplanırlar. Yazı yatay düzlemdeki uzaklıklarına göre incelendiğinde “m” harfi tabana kadar uzatılmadığından boşluk meydana gelmektedir. Bu boşluk onun küçük, diğer karakterlerin büyük olmasıyla uzaklık algısı yaratmaktadır. Bu sebeple bütünden kopuk bir parça olarak algılanabilmektedir. Yazının hemen altında “1951” yazısı zeminle aynı beyaz renge sahip bir şekil durumunu ifade etmektedir. Genişletilmiş koyu pembe renkli altıgen bir kutucuğun içine yerleştirilmiş bu

yazı, yakınlık ilkesine göre “hacıbayram” yazısının bütünlüğüne dahildir. Doku, boyut ve ton farkı ise benzerlik ilkesine göre kutucuğu bütününe ait olduğu gruptan çıkarmaktadır / dışlamaktadır. Sol alt köşede konumlandırılmış olan kırmızı kare içindeki apartman numarası ise yakınlık ilkesine göre uzaklığından ve benzerlik ilkesine göre renginden dolayı bütünden ayrı bulunmaktadır. Pembe altıgen “1951” yazısının zeminiyken, beyaz zemin üzerinde bir şekil olarak algılanmaktadır. Ayrıca tamamlama ilkesine göre “a” ve “b” harflerinin iç boşluklarında görünmekte olan zemindeki beyaz boşluğun daire olarak algılandığını belirtmek gerekmektedir. Dairenin tüm harflerin içinde tam, yarım ya da çeyrek olarak tekrar etmesi harfler arasında benzerlik kurulmasını sağlamaktadır. Simetri, yazı değerinin bütününde görülmemektedir. En basit haliyle tipografiyi uzayıp kısalan şekillere sahip bir bütün olarak algılanmaktadır.

SONUÇ

Mesajın iletilmesine yönelik işlevi ile yazı medya aygıtı görevi üstlenmektedir. Mesajın iletilme kaygısı, grafik ürünlerin temel amacı olarak bilinmektedir. Grafik lekenin üstlendiği misyon bulunduğu her mecra da benzerlik taşımaktadır. Kent dokularında grafik tasarım değerlerinin kullanılması yeni olmamakla birlikte, tüketim toplumu ve değişen sosyal yaşam biçimleriyle birlikte yoğun kullanılmaktadır.

Kent kültürünün yaşam alanlarında kullanılan yazı ve tipografi çözümlerinin Gestalt Algı Kuramı bağlamında çözümü ve analizinin yapılmasıyla birlikte, sokak yazı, tabela, yönlendirme ve tipografilerinin çözümüne yönelik literatüre ve kent kültürüne katkı sağlanacağına dair tespit yapılmaktadır.

Gestalt Algı Kuramı'nın, şekil-zemin ilkesine göre Kadıköy ve Büyükçekmece sokaklarında şeklin ön planda olduğu, zeminin arka planda olduğu ve siyahın zemin rengi olarak sıkça kullanıldığı gözlemlenmiştir. Genel olarak zeminde kullanılan renk ve dokular, şekilde kullanılanlar ile kontrast oluşturmaktadır. Tipografinin bütününe bakıldığında simetrik öğelerle fazla karşılaşmamakla birlikte harflerin kendi içinde simetrik olabileceği anlaşılmaktadır. Devamlılık ilkesi, kesişen çizgilerin bütünleşmesi ve gözün aynı yönde takip ettiği yollar ile sağlanmaktadır. Yakınlık ilkesi espas sorunuyla ilişkili görülmekte ve harflerin bütünleşip kelimeyi oluşturmasında büyük rol oynamaktadır. Tipografide harflerin iç ve dış boşluklarını zemin üzerinde tamamlanmakta ve bu durum ise pozitif-negatif görüntüleri birer yap-bozmuş gibi bütünleştirmeye olan eğilimimizi ortaya çıkarmaktadır.

Kadıköy ile ilgili grafik değerlerde alana göre şekil ve zeminin yer değiştirdiği görülmektedir. Sokak tipografilerinde yazıyı oluşturan harflerin tekrarlanması, aynı renk ve formların kullanılması benzerlik ilkesi ile bu unsurları düzenleyip bütün olarak yorumlamasını sağlarken, sokaklarda kullanılan karmaşık birçok tipografik unsur içerisinden bütünü oluşturan ve en basite indirgenebilen formların etkili ve oldukları sonucuna varılmaktadır.

Sokaklara taşınan grafik ve tipografik değerlerin, Gestalt Algı Kuramı ilkelerinin benimsenmesiyle estetik ve algılaması kolay grafik ürünlerin ortaya çıkacağı sonucuna varılmaktadır. Araştırma sonucunda sokaklardaki tipografi tasarımı Gestalt Kuramı çerçevesinde yorumlanmaktadır.

KAYNAKÇA

Alpan, G. (2008) Görsel Okuryazarlık ve Öğretim Teknolojisi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 2, 74-102.

Ari, S. (2016). Hümanist Yazının Tarihsel Kimliği. Anadolu Üniversitesi Sanat & Tasarım Dergisi, 5. doi:10.20488/austd.84655

Arnheim, R. (2009). Görsel düşünme (Çev.): Metis yayınları.

Becer, E. (2010) İletişim ve Grafik Tasarım (7. Baskı). Ankara: Dost.

Berger, J. (2013) Görme Biçimleri (19. Baskı). İstanbul: Metis.

Chang, D., Dooley, L. & Tuovinen, J. (2002). Gestalt Theory in Visual Screen Design: A New Look at an Old Subject. Copenhagen, Denmark: Computers in Education 2001, Australian Topics.

Çağlayan, S., Korkmaz, M. & Öktem, G. (2014). “Sanatta Görsel Algının Literatür Açısından Değerlendirilmesi”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, Makale No 16, ISSN: 2146-9199, 160–173.

Erdal, İ.T. (2006) Gestalt Kuramının Grafik Tasarıma Etkilerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

- Graham, L. (2008) Gestalt Theory in Interactive Design. *Journal of Humanities and Social Science*, 2, 571.
- İnceoğlu, M. (2010) *Tutum Algı İletişim*. (5. Baskı). İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- Kaplan, S. (2003) *Gestalt Algı Teorilerinin Bauhaus Ekolü İçinde Seramik Temel Teknikleriyle Uygulanması*, Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kızıışafak, E. (2014). *Grafik Tasarım Ürünü Olarak Yazı Tasarımının Tarihi*. *Fine Arts* , 9 (2), 55-65.
- McLuhan, M., Fiore, Q., & Agel, J. (1967). *The medium is the massage: an inventory of effects* (Çev.): Gingko Press.
- Metin, A.C. (2008) *Tipografinin Temel Kavramları ve Türkiye’de Tipografi Eğitimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, F., & Kurt, H. (2018). *JAN TSCHICHOLD’DAN BUGÜNE YENİ TIPOGRAFİ*. İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi, 86-101. doi:10.22252/ijca.530695
- Taşçıoğlu, M. (2009) *Mekanda Grafik İzlenimler*. Sanatta yeterlik tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- Yanık, Z. (2019) *Gestalt Kuramı Bağlamında Reklam Tasarımında Mekan Kullanımı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara.
- Yeşilyurt, N. (1989) *Alfabe Tasarımı ve Tipografiye Uygulama Yöntemleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.